

МОТИВАЦІЙНА ОСНОВА КОРУПЦІЙНИХ ДІЯНЬ

Постановка проблеми. Становлення громадянського суспільства в Україні, а також утвердження її як правової держави потребує активної діяльності органів державної влади в багатьох напрямках, серед яких одним з найважливіших є подолання корупції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням дослідження мотивації корупційних діянь, займалися такі видатні науковці, як М.І. Мельник, Є.В. Невмережицький, В. Щегорцова, А.І. Редька, Л.Д. Гаухман та інші.

Формування завдання дослідження. Спроба надати психологічну оцінку мотиваційної поведінки корупціонера, правова оцінка корупції.

Виклад основного матеріалу. Надання посадовим особам делегованих народом повноважень передбачає свідому службову діяльність, засновану на високому професіоналізмі та моральних якостях осіб, що здійснюють управління державою, тому корупція як негативне соціальне явище загрожує самому підґрунтю демократії, що стає перешкодою визнання України як демократичної держави світовою спільнотою. Природа корупційних діянь тісно пов'язана з мотиваційною основою діяльності посадової особи, що потребує додаткового наукового аналізу.

Слід також звернути увагу на проведене у 2012 році Сумським державним університетом на замовлення Сумської обласної державної адміністрації соціологічне дослідження з питань поширення на території області корупції, з'ясування причин та умов, що їй сприяють.

Результати проведеного дослідження були оприлюднені та обговорені 26 липня 2012 року на засіданні колегії Сумської обласної державної адміністрації під час розгляду питання про стан виконання антикорупційного законодавства на території Сумської області.

Відповідно до результатів вищезазначеного соціологічного опитування кожен третій з опитаних (31,22%) на питання: «Хто повинен перш за все боротись з корупцією?» зазначив, що це має бути справою самих громадян.

Стосовно того, хто найчастіше вимагає матеріальних благ у громадян під час вирішення їх питань, більше 34 % респондентів відповіли, що це – чиновники, 32% – працівники ДАІ, 27% – лікарі.

Кожен третій житель області вважає перешкодою у боротьбі з корупцією небажання відповідних органів виявляти корупціонерів (33,02%) та фактичну недоторканність депутатів і високопосадовців (31,64%).

Під час дослідження опитаним було запропоновано також визначити, які саме органи, з їх точки зору, є найбільш корумпованими.

На думку громадян, до найбільш корумпованих органів більше 45% респонденти відносять правоохоронні органи, а 28% – лікувальні заклади. На основі результатів цього дослідження можна констатувати, що прояви корупції окреслюються респондентами в різних сферах життя [4].

Проведені соціологічні дослідження лише підтвердили наявну в державі проблему корупції та вказали на необхідність подальшого вдосконалення антикорупційного законодавства в рамках виконання рекомендацій міжнародних організацій.

Корупція належить до сфери суспільної та особистої поведінки, коли посадовці вважають за можливе незаконно отримувати матеріальні блага за виконання своїх посадових обов'язків. Зважаючи на багатоаспектність та соціально зумовлену складність цього суспільного явища, науковці виділяють такі види корупції:

- 1) зловживання посадовим становищем з метою збагачення (хабарництво, розкрадання, інші види зловживання);
- 2) дії, вчинені у рамках службових повноважень, але на користь конкретних юридичних чи фізичних осіб;
- 3) сприяння недобросовісній конкуренції, а також розголошення комерційної таємниці, яка стала відома тій або іншій особі у зв'язку з виконанням нею службових функцій;
- 4) некоректна поведінка депутатів (наприклад, голосування за винагороду) [2, с. 214].

Отже, протиправні корупційні діяння характеризуються різними формами прояву, відповідно до чого відповідальність за них має широке нормативно-правове закріплення. За вчинення корупційних правопорушень передбачена адміністративна відповідальність, а за злочинні діяння – кримінальна, при чому в чинному законодавстві закріплена відповідальність за різні прояви корупційних діянь. Однак, незважаючи на різноманітність характеру та прояву корупційної поведінки, в основі корупції, як і будь-якої іншої діяльності людини лежить мотиваційна сфера.

Ядром психології корупціонера зазвичай визнається мотивація поведінки, під якою розуміється сукупність мотивів, тобто свідомих потреб, що виступають як спонукальні причини активності. Відповідно поведінка корупціонера у основі може бути описаною моделлю боротьби мотивів, що іноді називається «моделлю вагів» або моделлю ризикованої поведінки [1, с. 128]. У відповідності до соціальної спрямованості та суспільного схвалення психологи розрізняють позитивну та негативну мотивацію поведінки людини. Соціальною нормою у суспільстві є виконання посадовою особою повноважень, якими вона наділена шляхом безпосереднього волевиявлення народу чи за призначенням, що є найвищим проявом народної довіри і визнається позитивною мотивацією професійної діяльності посадових та службових осіб. Отримання ж додаткової матеріальної вигоди за виконання своїх посадових обов'язків є негативним мотивом діяльності, що викликає не тільки суспільний осад, а й має нормативно-правове закріплення у Кримінальному кодексі, Кодексі України про адміністративні правопорушення та інших законах України.

Науковці наголошують, що для наявності складу злочину закон не вимагає корисливої мотивації чи іншої особистої заінтересованості [3, с. 145]. Проте, мотиви поведінки посадовця вказують на деформацію ціннісно-орієнтаційної сфери його особистості, що характеризує його, як правопорушника, адже довіра, покладена на нього самим народом щодо реалізації народних інтересів, не виправдовується, а, навпаки, власні матеріальні інтереси посадовця є основою його протиправних діянь.

Висновки. Отже, розуміння мотивів здійснення корупційних діянь та уявлення про їх механізми мають дуже важливе значення і для виявлення правопорушень та їх суб'єктів. Крім того, наукове розуміння психологічного змісту даних процесів дозволяє розробити заходи боротьби з корупцією. Саме від мотиву залежить, що являє собою корупційна дія, який суб'єктивний сенс вона має для посадовця. Мотиви діяльності корупціонера відображають найхарактерніші для нього способи реагування на ті чи інші елементи довколишньої (зовнішньої) та прихованої (внутрішньої) сфери. Напрямом подальших наукових розвідок може бути спосіб виявлення мотивів корупційної діяльності, а також шляхи впливу на особистість посадовців з метою попередження корупції.

Анотація

У статті висвітлено походження мотивації корупційних діянь. Визначено поняття та головні ознаки, що притаманні корупційним злочинам, а також проаналізовано їх нормативно-правове регулювання.

Ключові слова: корупція, суб'єкти корупційних діянь, мотив, мотивація корупційних діянь.

Аннотация

В статье освещено происхождение мотивации коррупционных деяний. Определены понятие и основные признаки, присущие коррупционным преступлениям, а также проанализировано их нормативно-правовое регулирование.

Ключевые слова: коррупция, субъекты коррупционных деяний, мотив, мотивация коррупционных деяний.

Summary

In the article is described the origin of motivation of acts of corruption. Are determined the concept and characteristics of corruption crimes, and also is analyzed their legal regulation.

Keywords: corruption, subjects of corruption, motive, motivation of acts of corruption.

Список використаних джерел:

1. Мельник М. Корупційні злочини: сутність і поняття / М. Мельник // Право України. – 2000 – № 11 – С. 126 – 130.
2. Невмержицький Є.В. Правові проблеми боротьби з економічною злочинністю і корупцією: Навч. посіб. / Є.В. Невмержицький – К.: АПСВ, 2005. – 415 с.
3. Щегорцова В. Мотивація як засіб подолання корупції в органах державного управління України / В. Щегорцова // Ефективність державного управління. – 2008. – № 14/15. – С. 441–450.
4. Звіт про результати проведення заходів щодо запобігання і протидії корупції у 2012 році / Міністерство юстиції України – [Електронний ресурс]– режим доступу <http://www.minjust.gov.ua/news/43273>